

Šta treba BiH da radi po pitanju klimatskih promjena?

Milena Kozomara

Šta predstavlja Kjoto protokol?

Nema sumnje da su klimatske promjene jedan od najvažnijih problema današnjice sa kojim se globalna zajednica suočava. Promjena klime se dešava u svim regionima svijeta, pa su tako i u Bosni i Hercegovini uočene promjene vremenskih obrazaca i značajan porast broja poplava, požara i suša tokom prethodne decenije. Klimatske promjene imaju uticaj na gotovo sve ekonomske sektore uključujući šumarstvo, poljoprivredu, turizam, kao i na prirodne ekosisteme, biološku raznolikost, ljudsko zdravlje, vodne resurse i infrastrukture.

BiH je ratifikovala UNFCCC u septembru 2000. god., a Kjoto protokol u aprilu 2007. god i još uvijek nije započela implementaciju ovih međunarodnih ugovora zbog nedovoljnih kapaciteta i nepoznavanja zahtjeva ovih konvencija. Ratifikacija Kjoto protokola je za BiH otvorila mogućnosti da smanji emisije stakleničkih gasova i mobilise resurse za čiste tehnologije, te da tako doprinese održivom razvoju zemlje. Ovo, međutim, zahtjeva značajne institucionalne kapacitete koje u BiH još nisu uspostavljeni i razvijeni. Uspostavljanje adekvatnog institucionalnog okvira za učešće u Kjoto protokolu bi bio snažan signal međunarodnoj zajednici i potencijalnim investitorima da je zemlja spremna za implementaciju Kjoto protokola.

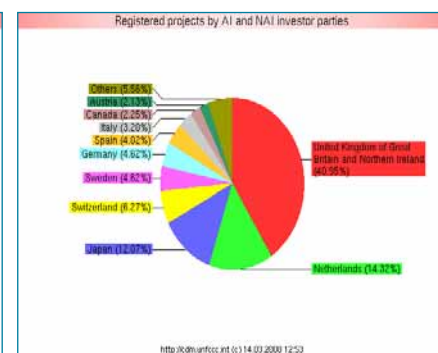
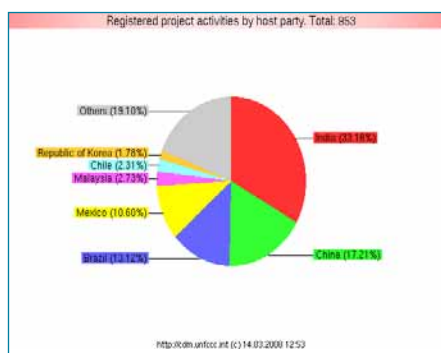
Kada BiH postane zemlja kandidat za članstvo u EU, vrijeme pridruživanja će zavisiti od napretka u pripremama za članstvo. Odgovornost prema životnoj sredini je glavni aspekt EU politika, inicijativa i zakonodavstva. BiH je trenutno odgovorna za sprovođenje Kjoto protokola po međunarodnom zakonodavstvu, a dijeliće odgovornost sa drugim zemljama članicama po zakonu Evropske zajednice kada postane punopravni član EU.

Mehanizam čistog razvoja (CDM) - zahtjevi i mogućnosti

Da bi započela sprovođenje Kjoto protokola i stekla pravo da učestvuje u mehanizmu čistog razvoja, BiH mora da ispuni nekoliko uslova. Učešće

u mehanizmu mora da bude dobrovoljno i zemlja mora da uspostavi CDM Ovlašćeno nacionalno tijelo (DNA) za odobravanje i autorizaciju projekata. Jedna ovakva institucija treba da funkcioniše efikasno da bi se dobro pozicionirala na tržištu i bila sposobna da privuče potencijalne donatore i investitore da razvijaju i investiraju u CDM projekte u zemlji. Stoga je od najvećeg značaja za BiH da inicira uspostavljanje DNA i iskoristi prednosti učešća u Kjoto protokolu do 2012. god. kada prvi period Kjoto obaveza prestaje da važi i biće zamijenjen drugim međunarodnim sporazumom.

Postoji u ovom trenutku više od 950 registrovanih CDM projekata u 49 zemalja svijeta i oko 2000 drugih projekata koji čekaju registraciju. Očekuje se da će CDM projekti generisati više od 2.7 milijardi CER-ova do 2012. godine. U prvih 9 mjeseci 2006. god. tržište ugljenikom je poraslo na 30 milijardi dolara, što je tri puta više nego u 2005. godini. CDM statistike pokazuju da najveći broj projekata dolazi iz Indije, Kine i Brazila, dok su zemlje EU najveći kupci emisija.

Opcije politika

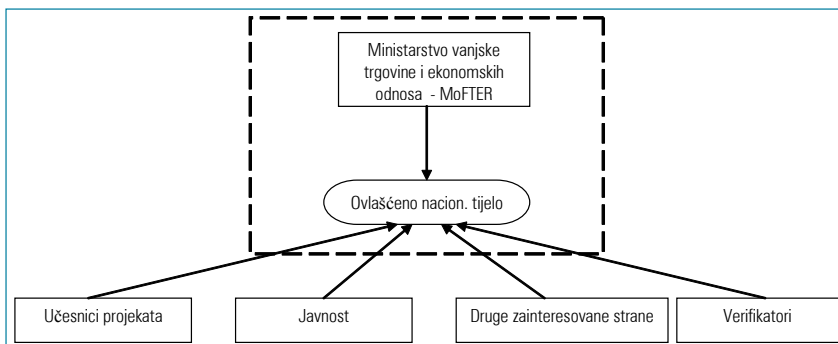
Kjoto protokol ne propisuje specifičnu strukturu Ovlašćenog nacionalnog tijela, ostavljeno je svakoj zemlji da nadje najbolju institucionalnu strukturu koja će ujedno biti i održiva. Postoje četiri moguća modela koja su do sada korištena u drugim zemljama:

- Model jednog ministarstva
- Medjuministarski model
- Model nezavisnog tijela
- Model novog vladinog tijela

Model jednog ministarstva

Ovaj model je uglavnom usvajan u situacijama kada u zemlji postoji institucija ili ministarstvo koje ima jasan mandat u ovoj oblasti, dok druga ministarstva ne pokazuju veći interes. Ukoliko bi CDM Ovlašćeno nacionalno tijelo bilo formirano kao model jednog ministarstva prednosti bi uključivale niske troškove uspostave i relativno lako uspostavljanje s obzirom da bi ova nova institucija koristila infrastrukture koje već postoje, dok se izazov odnosi na činjenicu da model smješta moć donošenja odluka u okviru samo jedne institucije. Ovo bi moglo prouzrokovati velike probleme među institucijama i u svakom slučaju ne bi doprinijelo njihovoj boljoj saradnji i koordinaciji. Dodatno, nadležnost državnog nivoa u oblasti životne sredine je ograničena. Ne postoji na državnom nivou trajno uspostavljen sekretarijat ili neko drugo tijelo koje bi podržalo rad MoFTER-a.

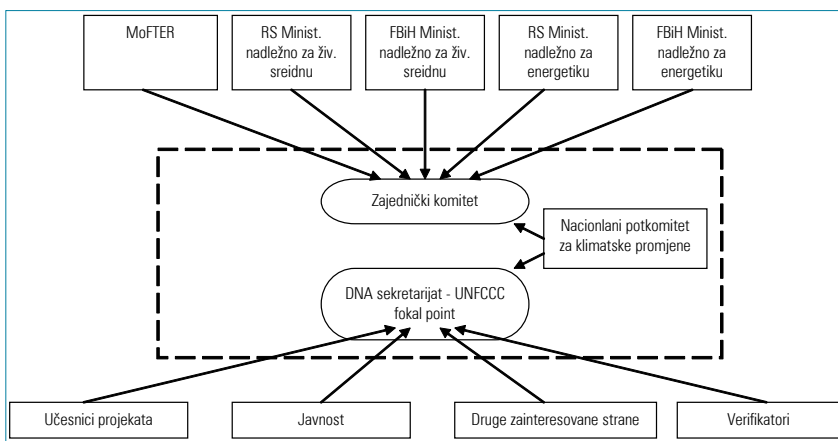
Model jednog ministarstva

Medjuministarski model

Ovaj model DNA je najčešće korišćena opcija među zemljama s obzirom da smanjuje troškove i omogućava medjusektorsku koordinaciju. Ova opcija podrazumijeva uspostavljanje

Medjuministarski model

Ovlašćenog nacionalnog tijela u vidu medjuministarskog komiteta sa učešćem predstavnika različitih ministarstava i institucija, nevladinih organizacija, univerziteta i industrija.

U kontekstu BiH političke i administrativne strukture, medjuministarski model bi bio sastavljen od tri posebne jedinice: zajedničkog komiteta, DNA sekretarijata i već postojećeg nacionalnog potkomiteta za klimatske promjene.

Zajednički komitet bi bio nadležan za sve aktivnosti Ovlašćenog nacionalnog tijela i bio bi sastavljan od predstavnika MoFTER-a na državnom nivou, dva entitetska ministarstva za životnu sredinu i dva entitetska ministarstva energetike, što je ukupno pet članova. Ovim zajedničkim komitetom bi predsjedavao UNFCCC fokalni point i pružao bi smjernice za funkcionisanje Ovlašćenog nacionalnog tijela i verifikovao sve donesene odluke.

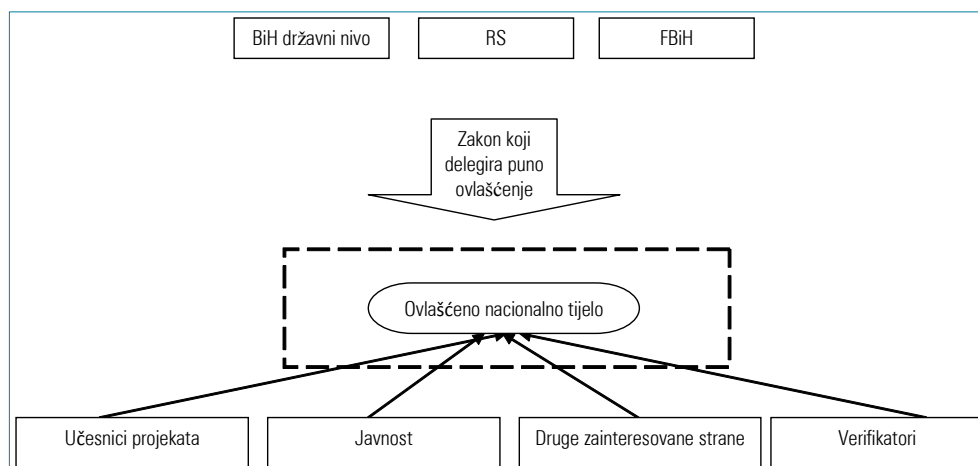
Sekretarijat Ovlašćenog nacionalnog tijela bi pružao podršku Komitetu, dok bi Nacionalni potkomitet za klimatske promjene imao ulogu savjetodavnog tijela i davao mišljenje na specifične projekte.

Model nezavisnog tijela

U okviru ove opcije, Ovlašćeno nacionalno tijelo bi bilo uspostavljeno izvan okvira postojećih vladinih struktura i funkcionisalo bi nezavisno od vlade uz preduslov da prethodno dobije punu autorizaciju kroz zakonodavstvo da može u korist vlade da potpisuje i izdaje pisma odobrenja projekata. U BiH trenutno ne postoji nezavisna institucija na državnom nivou koja bi mogla obavljati funkciju Ovlašćenog nacionalnog tijela. Takođe, ne postoji ni pravni osnov za uspostavljanje Ovlašćenog nacionalnog tijela kroz direktno imenovanje nezavisne institucije, tj. institucije koja nije u vladinim strukturama. Jedini način da se ovo uradi bi bilo kroz proces javnih nabavki. U tom slučaju, vlada bi otvorila tender za nabavku usluga. Prema zakonu o javnim nabavkama, konsultantske usluge i kompleksne tenderske procedure zahtjevaju specifičnu i vremenski dugu proceduru. Drugi potencijalni problem povezan sa ovim modelom je održivost funkcionisanja Ovlašćenog nacionalnog tijela u finansijskom smislu. U okviru ove opcije Ovlašćeno nacionalno tijelo

Model nezavisnog tijela

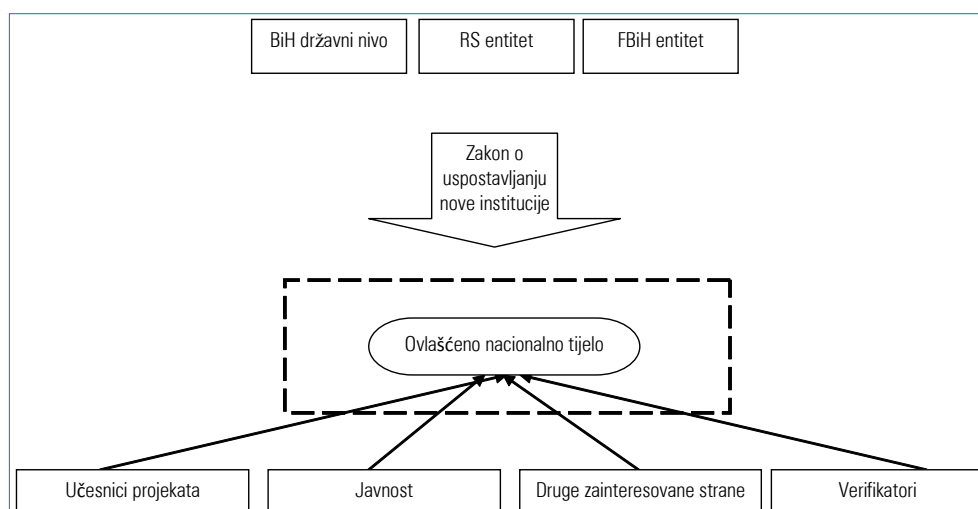
bi moralo da se finansira iz CDM taksi, što bi dodatno finansijski opteretilo investitore ili sektore u kojima se CDM projekti izvode. DNA kao model nezavisne institucije bi imao probleme sa finansijskom nezavisnosti ukoliko bi se desilo da se sredstva od CDM taksi ili drugih donatora iscrpe.

Model novog vladinog tijela

U okviru ove opcije, nova institucija bi bila osnovana kao Ovlašćeno nacionalno tijelo i to bi moralo da bude zasnovano na pravnom osnovu. U ovom momentu, u BiH zakonodavstvu takav pravni osnov ne postoji. Formalna institucionalizacija Ovlašćenog nacionalnog tijela bi bila moguća kroz novi zakon o životnoj

sredini na državnom nivou ili kroz zakon o ovlašćenom nacionalnom tijelu. S obzirom na to da Ustav BiH nema eksplicitnih provizija koje se odnose na zaštitu životne sredine, direktan ustavni osnov za usvajanje novog zakona ne postoji. Sa druge strane, entitetski ustavi ne sadrže provizije koje omogućavaju delegaciju entitetskih nadležnosti na državni nivo, ali ne sadrže ni provizije koje bi to spriječile. Uz to, oba entiteta su već izradili i usvojili svoje zakone o zaštiti životne sredine i postigli dogovor o formiranju medjudentetskog tijela sa mandatom u oblasti životne sredine, što sve zajedno pokazuje da ne postoji spremnost da se dalje delegiraju nadležnosti na državni nivo.

Model novog vladinog tijela

Koja je najbolja opcija za BiH?

Na tržištima emisijama ugljenikom se trenutno mnoge zemlje nadmeću za CDM projekte i s obzirom da BiH ulazi na ovo tržište u njegovoj drugoj fazi, od velike je važnosti da se to uradi

strateški. Ali, kao kasni učesnik na tržištu BiH mora brzo da stigne druge učesnike koji su na tržištu prisutni od njegovog stvaranja i da omogući investorima brz razvoj i evaluaciju projekata.

Milena Kozomara

ima zvanje Magistra međunarodne politike za životnu sredinu sa Instituta za međunarodne odnose u Montereu, Sjedinjene Američke Države. Tokom proteklih godina radila je na brojnim projektima iz oblasti zaštite životne sredine u BiH i Srbiji koje su finansirale i implementirale međunarodne organizacije, iz oblasti uskladjivanja sa EU standardima, zaštite biodiverziteta i klimatskih promjena.

Od 2005. god, Milena Kozomara radi za UNDP na projektima za energiju i životnu sredinu.

Naredna tabela prikazuje prednosti i nedostatke raznih DNA modela, uzimajući u obzir sledeće kriterijume:

- Uskladenost sa postojećim aktivnostima
- Sektorske pristrasnosti
- Institucionalno takmičenje
- Pravni problemi

Model	Prednosti	Nedostaci
1. Model jednog ministarstva	Uskladenost sa postojećim aktivnostima	Sektorske pristrasnosti Institucionalno takmičenje Pravni problemi
2. Medjuministarski model	Ne očekuju se sektorske pristrasnosti Ne očekuje se institucionalno takmičenje Nema pravnih problema	Nema uskladenosti sa postojećim aktivnostima
3. Nezavisno tijelo	Uskladenost sa postojećim aktivnostima Pravni problemi	Sektorske pristrasnosti Institucionalno takmičenje
4. Novo vladino tijelo	Ne očekuju se sektorske pristrasnosti Ne očekuje se institucionalno takmičenje Pravni problemi	Nema uskladenosti sa postojećim aktivnostima

Nakon analize prednosti i slabosti sva četiri opisana modela, kao najprikladniji za uspostavljanje u BiH se nameće medjuministarski model. Prednosti ovog modela u odnosu na druge su relativno jednostavne procedure za uspostavljanje i to što ovaj model u poredjenju sa drugima pruža punu medjusektorsku koordinaciju bez pristrasnosti i nadmetanja sa drugim institucijama.

Iako postoje slabosti vezane za primjenu ovog modela, kao što su odloženo donošenje odluka, mnogo je više prednosti, a pomenuta slabost može biti prevaziđena postavljanjem preciznih rokova za procedure odobravanja projekata.

Dalje, RS Ministarstvo za prostorno uređenje, gradjevinarstvo i ekologiju je BiH fokalno ministarstvo za klimatske promjene i kao takvo najprikladnije da predsjedava Ovlašćenim nacionalnim tijelom i pruža sekretarijatsku podršku. Ove funkcije bi u tom slučaju bile uskladjene sa drugim funkcijama koje ovo ministarstvo obavlja po pitanjima klimatskih promjena za čitavu zemlju.

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijeđenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvio takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama.

Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživanje i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendirano 38 istraživača.

Sva istraživanja su dostupna na www.soros.org.ba.